
NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAJPA.

FŐMUNKATÁRSÁK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

I m a.

Miatyánk! gyermekei bizalommal szent hitünk erejével emelkedünk hozzád: *Ki vagy a menyben.* Mi itt e földön élünk, küzdünk, hol megadod nekünk szükségünk kielégítését, hol felgyujtod lelkünk lángszerelmét, hol a napok újabb meg újabb örömet, lelki kincset hoznak, hol lelkünk gondolatával bejárjuk a multat s a jelennek becsét fel tudjuk fogni, hol jóságod sok áldását vesszük szent kezeidből a lelki és természeti élet mezején, hol neved dicséretére nyilnak meg ajkaink s szent érzelmeinkkel rebegjük: *Szenteltessék meg a teneved.*

Nevednek imádása összevonz minket a szent munkába, egygyé teszen az egyenlő akaratban, a békesség ápolásában, a szeretet, kegyesség gyakorlásában, ezekben országod lakozik közöttünk, s ha még nem volna itt, engeddd hogy: *Jöjjön el a te országod.*

S ha eszméink nem jutnának diadalra, igaz munkánk hajótörést szenved, s az értelem tiszta fénylő világát emberi törekvések elhomályosítani akarnák, s börtön vagy máglya lenne osztályrészünk, mily boldogok vagyunk, ha keresztényi lélekkel valljuk: *Legyen meg a te akaratod, mint a menyben, ugy itt a földön is.*

S ha földi javak keresésére leszállunk a tengerek fenekére s emberi tudományyal felemelkedünk a végtelen égürbe s ha a föld színén barázdákat szántunk, magvakat hintünk, s kezeink soknemű munkái közt véres verejtéket hullatunk, ha növeljük a boldogok örömeit, s töröljük a szenvedők könnyeit, ha keressük a mennyei javakat lelkünk igaz eledelét, s ha nem felejtkezünk el családunkról, vallásunkról, hazánkról, egyesekről és népekről, s ha a szép és nemes intézeteket pártoljuk s minden jó ügyért lelkesülünk, Te aki tudsz s látsz mindeneket: *Add meg a mi mindennapi kenyerünket.*

Végesek vagyunk, tudva is vétkezünk, bünt bűnre halmozunk. Mily sokszor megsértünk téged, áthágjuk törvényeidet, melyek megtartásába földi bologságunkat és mennyei üdvös-

ségünket helyezted. Megfeledekezünk parancsolataidról, melyeket kiadtál hajdan a sinai hegyen. Megtagadjuk hitünket, eláruljuk embertársainkat, a bántalomért boszút állunk, irigység, harag, versengés gyakran elfoglalnak. Nemhogy imádkoznánk ellenségeinkért, hanem azokat átkozzuk. Hosszutűrő és kegyelmes Atyánk hívj magadhoz s fogadj atyai kebledre és *bocsásd meg ami vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek.*

A testnek vágya s ezer kívánsága hálót sző lelkünkre s jobb érzületünkre. Főlkél a szenvedély sötét f-legével, hogy elrejtse s törbe ejtse ami fénylő, ami égi. Csábit a fény, a pénznek szerelme, bálványt öntünk, melynek nincsen lelke. Elbolyongunk feledve az ösvényt, melyen járva hozzád jutnánk, oh jóságos fölény. Hatalom, gazdagság, érted küzdve futunk, ravasz utakon is hozzád ragaszkodunk, mit érsz óh földi kincs, melyben öröm úgy sincs. Eladjuk lelkünket, a becsület semmi, ártatlanság nem kell csak kék és élvezet. Erős Isten mutasd meg oltalmadat és *ne vigy minket a kísértetbe, de szabadíts meg a gonosztól.*

Nem kérünk hatalmat, csak lelkesültséget az értelemnek világát, a szívnek tisztaságát. Nem kérünk dicsőséget, csak add gyülekezetünkre s miunnyájunkra kik szíved előtt megjelentünk lelki és testi áldásodat, hogy öröm és boldogság legyen osztályrészünk, *mert tied az ország, hatalom, dicsőség mindörökké. Amen.*

Hszentmárton.

Dombi János.

Szerelmünk őszén.

(Angolból.)

Nőm, ülj mellém, kéz a kézben,
Hogy láthassam arcodat;
Erőnk gyöngült; nem mint régen,
De szerelmünk nem lohadt:
Fényes lángja most is ég,
Nyájasan, mint egykor, rég! . . .

Sok éve, hogy együtt élünk,
S szívünk egén folt nincsen;
Búban gondban volt már részünk:
Megsegít a jó Isten!
Hisz ha bánat lesújta,
Vigaszt, erőt Ő nyujta!

Mért könnyezel nőm, édesem,
Az elválás fáj neked?

Mikor egyik majd csöndesen
A nyílt ajtón ellebeg;
S egyedül a kis házban
Sir a másik mély gyászban . . .

Tavaszi és nyári elrepültek:
Fujdogál az őszi szele;
Arcunkra im ráncok ültek,
Mint a komoly őszi jele!
S lassan közelg már a tél;
Édes szívem oh ne félj!

Gondolj Isten nagyságára
És szerető szívére,
Eddig is ránk ő vigyáza;
S bár elválnak majd végre:
Órködve fenn, s várva lenn
Higgyünk, bizzunk Istenben! . . .

Gyulay Tibor.

A nők szociális feladatai.

Válasz Perczelné Kozma Flóra cikkére.

— Nyílt levél —

Kedves Flóra! Engedd meg, hogy beszéljen tovább a *vidéki nő*. Jobban mondván panaszkodjék. Mert fájdalom, ma részben éppen a városi jótékonykodó szociális mozgalmak miatt, a vidék annyira szenved, hogy ajkaink csak panaszra nyilhatnak s míg egyrészt keresztényi emberszeretetünk méltányolni, helyeselni kénytelen minden ilyen nemes intenciójú mozgalmat, másrészt kétségbeesetten kérjük, mi lesz, ha még tovább haladunk ez uton?

Ugy-e érthetetlen beszéd? Halld ezért bővebb magyarázatát előbbi soraimnak.

A gazdálkodónak életkérdés birtokának miveltése, mert — a mint multkoriban levelemben is kifejtettem — neki nincs *elseje*. Jövedelme a szerint kisebb vagy nagyobb, a mint kisebb vagy nagyobb a birtoka s a mint azt célszerűbben tudja mivelti.

A földbirtok megmiveltéséhez pedig mindenekelőtt munkaerő kell. Munkaerő a családban, vagy pénzzel fogadott, tehát idegen munkás.

Tárgyaljuk először a *munkaerőt a családban* s maradjunk egyelőre az alsó földmivelő néposztálynál.

Mi, a kik a nép között élünk, tudjuk, hogy a népnél a sok gyermek istenáldás. Alig cseperedik fel a kis gyermek, máris valami hasznát veszik a családban s mikor már a kapát, kaszát megbirja, kenyérkereső segítség.

Legalább az volt egészen az újabb időig. Egészen addig az időig, míg meg nem nyílott előttük a nagy világ. Míg nem lett oly könnyű az ide-oda utazgatás, nem terjedt úgy el a könnyebben megélhetés híre.

Ez idő óta oly felfordult világot élünk, hogy ha így megy tovább, kérdés, a legönzettelenebb népbárát és önző népboldogító nem egyaránt óhajtja e majd a régi állapotokat, mikor még ki-ki megélt a maga portáján s csak a maga kapuja előtt sepet!? . . .

De ne szaladjunk.

Tehát a kisbirtokos családjá segítségével megkereste mindennapiját. Bár sok baj, munka közt, éldegélt szép csendesen. Felesége jobb keze volt, ki igyekezett a vállára nehezedő női bajokat, gondokat kötelességtudással végezni. Mindenben hűséges osztályosa volt urának Font, szőtt, varrt, gazdasszonykodott abban a keretben, melyet vagyoni viszonyai megengedtek. Megtakarított minden kis krajcárt. Erején fölül nem igyekezett élni, élvezni, ruházkodni s nagyon ügyelt, nehogy férje, gyermekei ezt tegyék Hasonló szellemben növelte gyermekeit, Isten és emberek előtti kedvességre törekedett. És ezt nem áldozának, hanem kötelességének tudta.

Mily boldog volt az a férj, ki magáénak mondhatott egy olyan nőt, ki így megállta helyét a gazdaságban, a tűzhely körül. Ki *feleség* volt rendeltetése értelmében!

Ez időben és az ilyen anyák hasonló szellemben nevelték leányaikat is s nagy ritkán adták oda szolgálni, akkor is lehe tőleg olyan ismerős helyre a hol hasonló munkakörben azt látta, hallotta, tapasztalta, tanulta, melyekre neki, mint jövődöbéli jó falusi gazdasszornynak és anyának majd szüksége lesz.

Ez időben, nem is olyan régen, a vidéki urí házak bőviben voltak a jobbnál jobb cselédeknek s vetélkedhettek, hogy kinél szolgált egy cseléd több évig s kinek a keze alul került ki kitünőbb felesége egy-egy fiatal földmives gazdának, nagy ritkán iparosnak.

Ez időben, nem is olyan régen, a városi urí házak szükiben voltak a cselédeknek.

De változtak a viszonyok. Akadt minden faluban egy-két bátrabb, kik e'merészkedtek menni messzibb vidékre, idegen emberek közé, nagy városba. Ezek látták, hogy könnyebben is

lehet élni, ruházkodni, mint oda haza, a hol mindenért oly keservesen meg kell dolgozni. Csábitottak ők és más agitátorok szóval, irással. Mind többen és többen mentek könnyebben élni. Mentek és mennek folyton folyvást. Addig mentek hogy ma legtöbb faluban alig van hounn egy-két leány.

Itt kezdődik a *cselédkérdés*.

Hogyne engednének a csábitásnak, hogyne mennének! Mikor olyan könnyű a városban élni! Oly nagy bért adnak az urak aránylag kevés munkáért! Olyan olcsó aruha a kereskedésekben s eleget is tart, mert nem kell annyi nehéz, durva munkát végezni, mint falun akár a háznál, akár a mezőn! Sokkal könnyebb a járdán szaladgálni cipőben, mint csizmában, tehát sutba vele! Aztán némelyik Nagysága nem is szereti, ha a cselédje falusiasan jár, muszáj uri gunyába öltö .ni!

Megtanulnak így sok mindent, kitanulnak -- nem is szólok most az erkölcsről -- de nem szereznek, mert a mit keresnek, azt el is költik, ez bebizonyult tény

Pedig a legtöbb azért megy, az elbolondított szülők is azért engedik, hogy szerezzenek. Mindegyik azt hiszi mikor elmegy, hogy ő lesz az a ki ellentáll a város ördöge ezer csáb-jának! Tényleg többet is kapnak, de többet, többnyire mindent elköltenek.

„Ők keresik, ők költsék! Joguk van nekik is minél, könnyebben és jobban élni. Ők is Isten teremtményei, testvéreink!“ Mondják a szociális feladataik magaslatán álló felebarátaink. És egyesületekbe tömörülnek és mindent elkövetnek, hogy az elnyomott, a szenvedő emberiség e részét is minél nagyobb támogatásban, segítségben részesítsék. Mindent tesznek, csak azt nem, mit tenniük kellene ha javukat akarják, a mit meg sem gondolnak és ez: hogy küldjék őket oda, a honnan jöttek, apjuk, anyjuk szárnya alá, küldjék vissza abba a világba, a hol születtek, abba a munkakörbe, melyben élniök, halniok kell.

Mert minden éremnek két oldala van.

Mig a falusi gazda nagy fiai katonáskodnak, esetleg szintén pénzkeresés céljából, a nagy világban próbálnak szerencsét; mig leányai a városban szolgálnak idegen embereket és isteneket, az alatt otthon pang a gazdaság. Az öregek magukra nem bírják, munkást nem kapnak, mert a napszámos osztály szintén a városokban szeretne könnyebben boldogulni.

Itt van a vidék második nagy baja. Nincs *pénzért dolgozó munkaerő*, jobban mondva napszámos. Nemcsak megfogyott, nemsokára kivesz falun a munkásosztály. A mióta a munka könnyvvel vasuti kedvezményben részesül, megy, özönlik a városokba. Megy azzal a reménnyel, hogy ott kevesebb munkára

több pénzt keres. Hiába figyelmezteti az ember a tömeg csábító ördögére, nem hallgat az az okos szóra, hanem megy a délibáb után s szaporítja a városon a proletárságot, a munkanélküliek s munkakerülők számát. Nyomorog legtöbbször, de haza nem jön, mert ha a nagyhangu, bolondító szociálizmusba csalódott is, ott van még a jótékonykodó szociálizmus. Az lehetőleg nem engedi az elzülést, segít ott, a hol és a mivel lehet, a ki esetleg nem részesül áldásaiban, az vár, hátha reá is kerül a sor. Akkor minden jól lesz. Addig pedig nyomorog, nélkülöz, de haza nem jön — dolgozni.

S ha haza jön, úgy sincs abban már köszönet. Nincs köszönet azért, mert alkalmazni akarja a városi szabályokat falun is. A gazdaságban pedig nem lehet 6 tól, 6-ig dolgozni, nem lehet a dolgokat halogatni. Ott mindennek a maga idejében menni kell, különben kiszámíthatatlan kár a következmény. Nincs köszönet még azért sem, mert a honmaradt kevés munkást is megméltelyezik a magukkal hozott szociális tévtanokkal s fájdalom, termő talajra találnak mindenhol.

Hazajön utoljára a szolgáló leány is. Legjobb esetben csak cifra gunyával, falun értéktelen, célszerűtlen holmival, fehér kézzel. Dolgozna hej! De nincs erő. Dolgozna is, de nem ért hozzá. Mezei munka, otthoni falusi gazdasszonykodás! Mit nekik! Ők tudnak tortát sütni, szépen vasalni, szőnyeget porolni, udvariasan beszélni, bluzt, uri köntösöt varratni, legtöbbször még kendőzi is magát. Ilyen tudás birtokában aztán megnyomorítanak egy egy földmivest, kinek csakhamar uszki a földje és jó maga is . . . a zsidónál.

Istenem! Milyen sirva nevetni való is az, mit nemrég is tapasztaltam.

Egy barátnőmnél voltam, ki bár városban lakik, egy kis kertje van, hol egyebek közt hagymát is termelt.

Egy este bejön a szakácsnéja s rettenetes bántódott önérzéssel mondja:

— Nagysága kérem! azt tetszett parancsolni, hogy a hagymát fonjam fel. De hogy? Mert én életemben ilyennel nem foglalkoztam. Nem emlékszem, hogy láttam volna is, mert mikor hazulról eljöttem, még efféléket nem bíztak rám s olyan helyen nem laktam, hol a cseléd-től még ilyent is követeltek.

Miközben mutattam és magyaráztam a hagymakoszorúzás körüli eljárást, még beszéltem arról is, hogy efféle tudni nem oly nagy szégyen, mint nem tudni, sőt tudni kötelessége egy ügyes falusi lánynak, leendő gazdasszonynak — szörnyen csodálkozott, hogy ilyent egy kisasszony is tud, mikor most készen

telkoszoruzva árulják a piacon s oly olcsón, hogy nem érdemli meg e termeléssel való kinlódást.

Az a kisbirtokos, ki néhány hold földje után élni kénytelen, kellő segítség híján végre kifárad a küzdésben. Elhanyagolja földjét, esetleg csak annyit mivel meg, mennyit maga erején megtud, mert gépekre nincs módja. Kiadásai folyton nőnek, bevétele nem szaporodik. Terményei értékének emelkedése soha sincs arányban a szükségletek szaporulatával. Elkedvetlenedik, könnyen válik meg birtokától, kivándorol.

Ez egyik eredménye az utolsó időben előállott vidéki munkaerő hiányának.

Valjon gondolnak-e arra a szociális mozgalmak vezetői, hogy a mindennapi kenyeret a földmivelő ember termeli meg a város számára is? És ha a föld népe talál sztrájkolni, mi lesz akkor?

Ez a fenyegető veszedelem. Ettől féljenek a városi emberek, agitátorok és békés fogyasztók egyaránt.

A mi becsületes földnépünk, birtokos osztályunk, távol áll még minden felforgató mozgalmtól. Küzd, bizik és remél. Remél egy jobb jövőt

Hogy e reménye ne legyen csalfa, ezt kell munkálni szociális feladatát felismerő társadalmunknak. A nők szociális feladatainak itt nyílik tág tere.

Miként? Egy másik levélre hagyom, mikor elmondom azt is mint szenved a cseléd és munkáshiány miatt a vidéki intelligenzia. Addig is minden jót kíván

Szerető hived

Raffaj Irma.

A nő akarata-világa.

Irta és a Dávid Ferencz Egylet felolvasó ülésén felolvasta;

Heinrich Józsa, a nőképezde igazgatója.

„Van is az asszonynak akarata,“ sohajtott fel elkeseredetten erélyéről hires bírónőm. Mikor férjhez mentem, megmondtam az uramnak, hogy vegye figyelembe, hogy én addig határozott akarattal bíró lény, meglehetősen kialakult egyéniség voltam és az is akarok maradni — tehát tegyen ő az ő akarata szerint, én meg saját belátásomat fogom követni. Mondhatom nem vezetett ez a megállapodás semmi jóra. Házasságunk egén gyakran tornyosultak vészt jelző sötét felhők; étkezéseink nyomasztó csendben folytak le; uram a casino termében sok időt töltött el az akaratomról való elmélkedéssel. Ez nem megy jól, gondolám, s megváltoztattam taktikámat. Most mindig csak az uram akar és én helybenhagyólag bólintok, mindaddig a mig kedélyesebb hangulat kezd derengeni s akkor rávezető fejtegetésekkel győ-

zöm meg uram, parancsolómat gyakran az éppen ellenkezőjéről, a mit ő helyesnek talált, arról a mit tulajdonképen én akarok. S vigan megy a dolog.

Azt mondják az asszonymak nincsen logikája sem, s most az egyszer igaza van ennek a különben nem nagyon megtisztelő állításnak. Mert hiába volt barátnőm keserű ízű kijelentése, hogy az asszonymak nincsen akarata, maga-magát czáfolja meg, kifejtván családi életük derültebbre való fordulásának titkát, melynek pointje éppen az, hogy a végén még is az asszony győz.

Ha nem is mindig közvetlen, egyenes uton -- ha mindjárt a furfang vagy mondjuk a politika segítségével. — Ez jellemzi sok esetben a nő akaratát.

A nő egyenes, nyílt uton nem érvényesítheti, lévén helyzete a felvilágosodott huszadik században sem sokkal különb, mint a sötétnek nevezett középkorban. Sorsa ma is kevés kivétellel a függés, az alárendeltség. Független helyzetben lévők pedig ritkán jutnak ahhoz a szerencséhez, hogy akaratuknak kellő érvényt szerezhessenek, ha csak nem kerülő utakon. Gyakran kénytelen a nő tervének a keresztülvitelénél a régi elvet követni: „A cél szentesíti az eszközt.“ Ennek az eszköznek a megvalósítása mindig a nő gondolatvilágától, ítélőképességétől függ. Mert az akaratot a képzetek, részint tartalmuknál, részint a hozzájuk fűződő érzelmeknél fogva indítják meg. Ezek készítenek cselekvésre, az akarat nyilvánulására. Az érzelmekből fakadó vágy kielégítésre törekszik, az ösztön a szervezetet magát is cselekvésre hajtja. A vágy az érzéletekből függetlenné csak akkor lesz, mikor már a képzet és a vele járó érzelem az előidézője. Ha a célképzet és az abból származó érzelem a cselekvés megindítója, akkor jön létre az akarat, mely a cél elérésére kész élni az alkalmas eszközzel is. A legtudatosabb cselekvésekben vannak azonban öntudatlan, önkéntelen motívumok is. A gyermekek és műveletlenek, a szeleburdi és szeszélyes emberek cselekvéseiben több az önkéntelen, ösztönszerű motívum, mint a művelt, önállóan gondolkodó egyénében.

Az önkéntelen, öntudatlan, ösztönszerű elemek teszik pedig a cselekvéseket olyanokká, hogy azok gyakran kifogás alá eshetnek, véthetnek a józan belátás ellen, ellenkezhetnek a társadalmi szokásokkal, családi hagyományokkal sőt fontosabb esetekben az erkölcsi törvényekkel is. A látszólagos, a pillanatnyi jó, a mi oly cselekvésből származik, melynek nem minden mozzanatát a kellő megfontolás előzi meg, okatlan ragaszkodásra bírja a végrehajtót, nem látva be annak káros következményeit, utólagos rossz hatását. Ez az indokolatlan ragaszkodás indítja a „bűsz Katalint,“ a makranczos hölgy eme prototípusját, megfontolatlan

tettekre. A gyengéd rábeszélés nincsen reá kellő hatással, sem a szelid engedékenység. Vágyai gyorsan váltakoznak, ma ezt, holnap amazt kedveli és érzelmeinek ezen folytonos áramlása, fékezhetetlen szeszélyei kinozzák környezetét. Mindaddig, míg az erőszak le nem győzi és engedékenyen nem látja férje kezdve szeriut, — az öreg embert fiatal leánynak s nyomban ismét öreg embernek, — a napot holdnak — a holdat napnak és ajkára adja: „Szégyenlem én, hogy oly dörék a nők, hogy háborut üzengetnek, midőn a békeért kén' esdekelniök, s fölényt, uralmat és daczot vadásznak ép ott, a hol nekik szolgálni és szeretni és engedui illenék. (Shakespeare). Egy másik neme az indokolatlan ragaszkodásnak a dacz és a makacsság. A daczos nem hallgat az ész szavára, nem ismer más érvet, mint a „csak“ és „azért is“-t. A dacz gyógyítására nem ajánlatos az erőszak, mert két ilyen kemény kő heves érintése csak szikrát pattint ki — a nélkül, hogy a bölcs belátás győzedelmeskednék. Makacs ellenállásra számíthatunk olyan egyéneknél, a kik saját itéletük helyességéről teljesen meg vannak győződve és azért nem fogadnak el semmi ellenvéleményt. S ha ezen kinövései az akaratnak a szilárdság, az erő némi látszatát magukba foglalják, úgy akadunk olyan eltorzulásokra is, a melyek épen az erő teljes hiányából származnak, mint az ingadozás, felületesség, léhaság, gyámoltalanság, a melyek az egyén boldogulását épen olyan mértékben akadályozzák, mint a rosszul értelmezett erő vadhajtásai. Mert az egyén boldogulása, értéke nem a tudástól függ, hanem az erkölcstől, a mely tetteiben érvényesül, mint azt a 19. század legnagyobb gondolkodói, egy Ruskin, Carlyle, Tolstoi, Froude műveikben behatóan fejtegetik.

Az erkölcs, mely a tettekben érvényesül, nem egyéb az akarat meghatározott irányban való nyilvánulásánál. Így lelki életünk egyik legbonyolultabb folyamatának, az akaratnak helyes kibontakozása mindenkire nézve egyformán jelentőséges, férfira-nőre egyaránt.

Az egyén boldogulása pedig kihat a nemzetre is. Az akarat erős egyének sokasága teszi a nemzetet erőssé, hatalmassá és szabaddá, mert mint Payot mondja, — csak az szabad, aki érdemes arra, hogy szabad legyen. Csak az a nemzet érdemli meg a szabadságot, a melyik erős akaratokkal képes eltántoríthatatlanul kitűzött célja felé haladni, ősi jogait megvédelmezni; a melyik nem hajol meg mindenféle külső befolyásnak vagy fenyegetésnek, hanem öntudatosan veszi fel a küzdelmet az ellenséges áramlatokkal. A milyen mértékben segíti elő az erős akarat a nemzet felvirágoztatását, olyan arányban káros hatása az akarat gyengesége, mely az egész nemzet jövőjét is képes veszélyeztetni.

Ha socialis szempontból tekintjük az erős akarat fontosságát, be kell látnunk, hogy a nő akaratvilága a nemzet életkérdésében épen olyan nagy horderejű, mint a férfié. Igaz ugyan, hogy mi nálunk a nő hatásköre még mindig leginkább a családi körre szorul, a politikai, az államalkotó vagy kormányzó életben nem szerepel nő; a kenyérkereseti pályákon eddig csak kötelességeket tudott magának kivívni, jogokat meg egyáltalán nem. De azért mégis számos példa bizonyít amellett, hogy adott alkalomkor a nő befolyása, tetteire messze túlhaladja a családi kör szűk határait. Nemzetünk multja büszkén említi Zrinyi Ilonát: „kinek lelke oly nagy, kedélye oly szép vala, hogy nemének disze lett volna, ha nemzetségének fénye s testi szépségének varázsa nem járul vala is egyénisége dicsőségének emeléséhez“ (Horváth Mihály: Zrinyi Ilona életrajza.) Lorántffy Zsuzsánna puritán egyszerűsége, szigoru erkölcsossége által minden kornak példaképekül szolgál mint takarékos nő, hívséges feleség, gondos anya. Wesselényi Anna — gr. Csáky Istvánné „kinek tanulságos élettörténete. eredeti egyszerűsége, ő s magyar jelleme, miveltsége és valóságossága — mind azt bizonyítják, hogy ő korának hű tolmácsa, és az ama korbéli urasszonyoknak valódi mintaképe volt.“ (Deák Farkas: Wesselényi Anna életrajza.)

S ki tudná felsorolni a névtelen hősnőket, akik anyyi kitartással védték egész életükön át a családi tüzhely sérthetlenségét; kik anyyi megadással türték és szenvedtek gyermekeikért, férjükért; kik szilárd elhatározással felvették a létért való küzdelmet, hogy övéik boldogulását előmozdítsák. Oh ezeknek meg volt és meg van a gazdag akarat világuk. Az élet iskolája fejlesztette akaratukat, tette azt fegyelmezetté, erőssé. A pszichologusok sokat vitatkoztak a fölött, hogy az akarat nevelhető-, fejleszthető-e vagy sem. Kant és Schopenhauer határozottan tagadják ennek lehetőségét, míg Feuchtersleben ép oly határozottan állítja: Az akaratot lehet nevelni, sőt akaratra lehet tanítani is. Ha figyelembe vesszük azt a különböző tényezőt. a mitől az akarat minősége függ. be fogjuk látni, hogy vannak azok közül olyanok, a melyek az akarat bizonyos irányban való kibontakozására lényeges befolyást gyakorolnak, mint az élet különböző viszonyai, az uralkodó korszak, a melyeknek fejlesztő, nevelő hatása világosan bizonyítható noha másrészt az egyéni természet, az öröklött dispoziciók is fölötte határoznak az egyén akaratának fejlődésénél. — Minthogy az akarat ereje leginkább a lelki erők koncentrálásától függ, azt tapasztalhatjuk, hogy azon nők akarata válik öntudatosá, megállapodottá, a kik megtanulták tetteiket előre megfontolni,

azoknak következményeit megbirálni, kik megtanultak céltudatosan cselekedni. Nem a könnyen változó érzelmek, nem a pillanatnyi impresszív lesz a cselekvésük rugója, hanem a nyugodt lelki állapotban hozott ítélet. Mindaddig, míg a nő szélségeinek rabja, a míg nem képes világos különbséget tenni a szabad és nem szabad, a jó és a rossz között, nem beszélhetünk fegyvelmezett akaratáról. Egyik fő oka ilyen folytonos ingadozásnak az értelem hiányos egyoldalú művelése, a tiszta belátás hiánya. Ha tehát az akarat szilárdságát a nőtől is megkívánjuk, szükséges, hogy az minél inkább megtanuljon helyesen itélni és önmaga felett uralkodni. Szükséges, hogy erkölcsi tudatra ébredjen.

Az életben legtöbbször a fiatal, tapasztalatlan leány többé-kevésbé készületlenül lépi át a házasi élet küszöbét, ha még olyan sokféle tudományt sajátított is el a különböző iskolákban — mégis csak keveset gondolkozott a felett, milyen kötelezettségeket vállalt el férjhez menetele által, mennyire függ éppen ő tőle a családi béke biztosítása, az ethikai színvonal, sőt az anyagi jólét is.

Csudálatos, mondja Nicole, az emberek elismerik, hogy minden más dologban tanításra és utmutatásra van szükségük, tanulmányozzák is azokat bizonyos gonddal, csak éppen az életnek tudományát nem tanulják meg és nem is akarják megtanulni. — Sajnos, hogy ezen fontos tudomány elsajátítására leginkább csak a tapasztalat kényszerít, melynek szerzése sok keserűséggel és csalódással jár. — Az élet céljainak és feladatainak fel nem ismeréséből, a meggondolatlanságból vagy helytelen felfogással származó léhaság, felületesség, élvezetvágy, melynek mindinkább való elterjedése fölött a moralista méltán kesereghet, könnyen volna elkerülhető, ha sikerülne az erkölcsi tudatot általánossá tenni és a higgadt meggondoltságnak az őt megillető helyet átengedni. Nem is létezhetik szebb feladat a komolyan gondolkodó nőre nézve, mint az, hogy magasabb, tisztább erkölcsi felfogása által környezetére nemesítő hatást gyakoroljon; mint hogy a családja köréből kiindulva, közreműködjék az aggasztóan terjedő jellemgyengesség megakadályoztatásán. Öntudatos akaratának ez irányban való érvényesülése sok áldással jár, kivált ha célja elérésére a béketűrő, szelidség, engedékenység ellentállhatlan fegyvereit használja. A milyen gazdag akaratvilága. éppen olyan sokoldalulag terjed ki majdau annak befolyása, mert eltekintve a saját boldogulásától, családja, környezete, társadalmi körének nemtője, a derék, jó honleánynak mintaképe lesz, kiről majd késő századokban is mondhatja a krónikás: „nemének mintaképe, családjának szemefénye, társadalmának disze, nemzetének dicsősége vala.“

Egy vándorló székely levele feleségének.

Édes feleségem, mivelhogy az én keyerem immár az örökös vándorlás, hát legalább megírom neked, mit látok s mit hallok jártomban, keltemben Elhiszem¹ tám elmúlt egy jó hónapja, hogy Torda városában jártam. Olyan híres hely ez, hogy megírom, mik vannak itt. Osztán² te mond meg édes hűtös társam a nagyobbik fiunak, mert ő most iskolás gyermek, jó ha tudja. Itt van először is a híres tordai hid, a melyik szinte olyan, mint ahajt Segesváron túl a milyen volt, a mikor most hat esztendeje a medgyesi vásáron jártunk. Azt mondják, hogy nem tört le egy roppant nagy gép alatt, pedig a város érdemes tanácsa megtiltotta, hogy át ne merjék vinni rajta, mert letalál törni s nagy baj lesz. A nagy gép a sóbányába kellett s bizonyosan valami okos német ember, vaj³ finánc kitalálta hogy ha éjjel viszik átal, hát akkor nem lesz baj. Ugy is történt, hogy a mikor nagy céremonióval kiakarták ragasztani a tiltó rendeletet, hát a nagy gépnek csak hült helye volt, s a hid még sem tört le.

No asszony, itt tudom te elmennél templomba nemcsak mijes⁴ napi reggeleken, hanem talán még vecseryekor is, mert itt nem fáznál meg, olyan pompáson kimelegítik a templomot az unitáriusok. Azt mondám, hogy énis adnék egy jó öl fát, ha a miénket karácsonkor kifüttenék, mert az én zekém immár kezd megvékonyodni. Az is igaz, hogy jórávaló derék papjok van a tordai atyafiaknak. Ugy hallám, székely fiu. Ugyis van az édes feleség, a hol az ember valami jócskát kap, a szinte mind tiszta székely. Mert hát az Isten a szérelty jó kedvében teremtette, csak azóta nem szereti erősen, a mióta az ördöggel cimborál s a zsidó pálinkáját issza. Láddé édes feleségem, én a mióta hazulról eljöttem, egy lecsöpp nem sok, annyit sem ittam, bort is csak eivétve, nagy ritkán. Nem akarnék úgy járni, mint Fekete Lajos járt volt, hogy nem maradt egyebe a bükkfa botjánál s azzal is koldulni ment, pedig olyan két ökre volt az én fiatal koromban, hogy olyant a mi életünkön sohasem láttam. Egyszer, a mikor a pap kertje alól a sánctól huztuk volt föl, a pap megmondotta az én fülem hallattára, pedig én akkor még csak olyan fickócska voltam, hogy no Fekete uram, ha e mind így tart, maga koldusbotra kerül. Hát az éppen úgy is lett.

Én bizon gondolám, közelről megnézem a tordai orgonát, mert azt most jobbitották meg s úgy is van, hogy most sokkal

¹ Elhiszem, úgy gondolom ; ² azután ; ³ vagy ; ⁴ mives.

külömb a miénknél. A kántor ur igazán olyan szivem szerint való ember itt is, mert jó ízűen tud beszélgetni. Büszke az orgonájára, de tudom hogy szépen is játszik s a kis tanulókkal ugy énekeltet, hogy tám még a mi falusbeli gyermekeink sem érnék utól. Ezek megérdemlik azt a jó puha, szép fehér Berdecipót. Engemet is megküált az igazgató úr, mert, azt mondta, ő is székelly ember. A mult nyárou is otthon járt a Nyikó mellett s tisztán látszik, hogy tán jobban is szereti, mint ezt a várost, pedig hát ilyen hely nincsen több e széles országban. Szinte elis felejtém mondani neked, hogy a hirős, neves nagy Dávid Ferenc itt sokszor megfordult. A kántor ur megis mutatta, milyen szépen megfestették, a mikor a fejedelemnek prédikált az országgyűlésben 1568 esztendőben.

Azt ugyan rosszul cselekedték, hogy a nagy omeletes házat e.ébe építették a régi országháznak. Most a hires régi ház ugy járt, mint az öreg ember, mikor megvénül, a pucokba kerül s rá sem néz senki, éppen mintha nemis volna. Itt is elmondhatta volna az egyszeri diák, a mikor haza jött volt a külső országokból, hogy a magyarok azt sem tudják mijök van s azt sem becsülik meg.

Még csak azt emlitem meg, hogy a régi tordai gymnasiomot ismét megnyitották s annyi a gyermek benne, hogy alig is fér. Az jutott eszembe, hogy ha a kicsi Jóska nagyot nő, ide küldöm iskolába, mert az igazgató úr megmonda, hogy abból a szép fehér czipóból juttat neki s még egyebet is, ha jól viseli magát. Ügyelj is rájok édes feleségem s azután a borjukról se feledkezzél el, a disznót csak hizlaljad, mert énis haza megyek s akkor viszek neked egy kicsi jó pénzt. Az Isten tégedet áldjon meg s szenteljen meg, hogy lehess hűséges hites társa a te uradnak. Maradok a sirig hü férjed.

Székelly Ferencz.

Egy regős éneke.

Éle Romában egy ifju munkás leány, kinek neve Lea vala. Rabszolganő volt azelőtt, de kegyes élete, buzgó keresztényisége arra vezették urát, hogy felszabadítaná az ilyen leányt szülőivel egyetemben.

Azonban alig mula el felettük a boldog pillanat, hogy szabadokká levének, gyász borula az egész házra. Az ifju leányt Leát, meg akará magának nyerni egy előkelő római ifju s az atya, leányát féltve, a római ifjut holtra sebezé. Ezért az atyát Roma birái halálra ítélek s az anyát megvakíták, hogy ne lássa, mit teszen leánya. De hiába vala minden, Leát fentartá az ő nemes lelke és távol tartá tőle minden ifjut az ő magaviselete.

Szép vala Lea, mindeneknél szebb, őzike termete, szöke haja, kék szemei, hófehér nyaka széppé tévék őt, de mit érne minden szépsége, minden kincse a teremtőnek, amivel testét megajándékozhatná, ha lelke nem emelné őt, ha lelke nem versenyezhetne szépségével. Termete szépségénél csak lelke vala szebb, hófehér nyakánál csak erénye vala fehérebb, kék szemei sugarait homályossá csak nagy szelleme tévé.

Kegyese élete vala anyja iránti gyermeki gondossága, nagy munkakedve és víg kedélye mindenekfölött őt tévék legelsővé.

Az egyszerű munkásleánynak három kérője vala: Johannus a nagy hős, a buzgó és vallásos keresztesvitéz, Rerus az ügyes és gondos kalmár és a szegény munkás Quintillianus

Johannus magas erős férfit vala, nagy fekete szemei bátorságot és erélyt sugárzának, fekete haja és nagy körszakálla a legszebb férfivá tévék őt.

Rerus alacsony alaku vörös haju és körszakálu férfit vala, aki nagy vagyonában biza.

Quintillianus magas, szépalaku férfit, kék szemei és szöke haja szép férfivá tévék. De szebbé tévék őt lelki tulajdonai. Egyesíté magában az erélyt és alázatosságot, a könyörületességet és vigaszt és nagy gonddal ápolá szegény elnyomrodott özvegy édes anyját.

Egyszerre kérék meg Lea kezét és Lea így szóla hozzájuk: Adjatok nekem egy évi gondolkodást. A mai napon újra találkozunk és akkor mondjátok el, mit tévétek ezen egy év alatt. Akinek munkája legkedvesebb én előttem, annak nyujtandom kezemet.“

S az ifjak eltávoznak és Johannus mondá magában: „Elmenedek a keresztesekkel, hogy megmutatnám az én vitézségemet.“ Rerus pedig mondá: „Megerszerendem a világ legnagyobb gyémántját és annak fénye elvakítandja őt,“ Quintillianus pedig mondá: „Mi volna ő előtte kedvesebb, mint a munka és édes anyám iránti gondoskodás, azt teendem, amit eddig tévék, mert ő előtte az a legkedvesebb.“ Erre elszéledének az ifjak, hogy munkájukkal megszerezzék a legszebb testü és lelkü nőt, Leát.

Midőn elmúlt az év és bekövetkezett az a nap, melyen együttesen megkérék Lea kezét, ismét találkoznak és Lea mondá: „Mondjátok el, mit tévétek ezen egy év alatt, míg távol valátok, hadd hallanám, mivel akarátok megnyerni szívemet.“

És felállá Johannus a hős a buzgó keresztesvitéz és mondá: „Lea, ismerve vallásosságodat és keresztényiességedet, elmenék

a szentföldre, hogy megvívjam a harcot a saracenokkal és elfoglalnám azt a földet, hol Jézus születe, tanita, meghala, felátamada és menybeméne. Küzdék, harczolék, vért onték, pogány vért, hogy te előtted az én személyem kedves légyen.“ Megborzadva felelé Lea: „Távozz gyilkos! mert meg van írva: Aki fegyvert fog embertársa ellen, fegyverrel vesz el és mondá Jézus: „Azt mondák néktek, szeressed felebarátodat,“ én meg azt mondom, szeressed a te ellenségedet is. avagy nem mindnyájan egy Atyának gyermekei vagyunk-e? Nagy a te vitézséged, nagy a te bátorságod, de a te munkád csak mézszárlás és gyilkolás és e munka nem kedves én előttem. Egy esetben van az embernek joga fegyvert fogni embertársa ellen, ha hazáját védi. Te nem hazádad védéd, hanem egy idegen földet, melyhez nem kötend semmi, csak hiúság és rajongás. Hord a te Krisztusodat kebeledben és nem lesz néked szükséged a szentföldre. Mert az követendő Jézust a Mester szavai szerint, ki felveszi az ő keresztjét.“ És Johannus távoza és elméne a szentföldre és ott, mivel fegyvert foga embertársai ellen, fegyverrel vesze el.

Amint távoza Johannus, felállá Verus és mondá: „Lea, mint türkisz úgy fényel a te szemed, mint az arany, oly sárga a te hajad, mint alabástrom, oly fehér a te nyakad; mi volna tehozzád méltóbb munka, mint a világ legnagyobb gyémántjának megszerzése. Azt szerzem meg neked.“ És letévé a gyémántot az asztalra, mely előtt állá.

De Lea elfordult és mondá: „Vidd el innen a te gyémántodat, ragyogása szemembe hatol, de szívemet nem hódítandja meg; mert amily kemény a gyémánt, oly kemény a te szived. És e gyémánt tüzet lelohasztja én előttem azon özvegyek, árvák és szerencsétlenek könnye, kiket úzsoráddal tönkre tevél, hogy megszerezd nekem a legszebb, legnagyobb gyémántot. Volnál oly szép, mint Aclanis, oly hatalmas, mint Czézár és volnál te az egyedüli férfit, még akkor sem adnám neked az én kezemet. Távozz tőlem Sátán, aki meg akarád venni szívemet gyémántoddal, aki elakarád vakítani az én lelkemet annak fényével; távozz, mert nem kívánok te véled egyetemben elkárhozni.“ És Verus távoza nagy haraggal és magában mondá: „Tönkre tevém magamat e gyémántért és visszadobja nekem. Mit ére életem, mit ére minden vagyonom és gazdagságom, ha őt nem szerezhetém meg.“ És elvesztvén hitelenségével az élethez való reményét, megmérgezte magát.

Amint Verus távoza, felállá Quintillianus és mondá: „Mi volna Lea te előtted kedvesebb, mint a munka és szülők iránti

gondoskodás. Az elmúlt évet is munkában töltém és ápolám az én szegény elnyomorodott édes anyámat.“

És felállta Lea és megragadá Quintillianus kezét és így szóla: „A te munkád kedves én előttem; tied az én kezem, tied az én szívem.“ És megfogá Quintillianus fejét és megcsókolá az ő homlokát. Erre boldogan kiálta fel Quintillianus: „Lea, bolgoggá tevél engem.“ És Lea mondá: „Mi volna nagyobb boldogság itt e földön mint munka és a szülők iránti gondoskodás. Ebben egyesülünk mi ketten.“

És beméne édes anyjához, gyöngéden karon fogá és az ifju elé hozá és mondá: „Édes anyám, itten vagyok az én választottam, munkában és özvegy édes anyja iránti gondoskodásban tölté életét.“ És az anya megöleli az ifjut, mondván: „Méltók vagytok ti egymáshoz.“ És menének Quintillianus édes anyjához. S az ifju eléjük vezeté édes anyját és mondá néki: „Édes anyám, az én választottam itten vagyok Munkában és özvegy édes anyja iránti gondoskodásban tölté életét.“ És Quintillianus anyja megölelé Leát és mondá: „Méltók vagytok ti egymáshoz.“ És megköték frigyüket és boldogok valának, mert frigyük egyesült a munkában és a szülői gondoskodásban.

Ujvári László.

— **A részeges nő.** Nem régen egy országgyűlési képviselő Kolozsvárt egy tornácról az utcán álló ezernyi ezer embernek a hallátára azt mondotta, hogy a nő: vagy tisztességes, vagy nem tisztességes. A nőnél nincsen közép út. Közelebről ezt a szomorú hírt olvastuk, hogy némely székely községben úgy isszák a pálinkát, mint akár a férfiak. Mit tevők legyünk ezekkel az elveszett lelkekkel? Az anya jól tudja, hogy a mikor kis gyermeke kiszökik a patak mellé s éppen egy lépés kell, hogy beleessék, szó nélkül szép csendesen oda megy, megfogja a köntösét és elviszi a szobába, ott megleckézteti annak rendje és módja szerint. Hát a pálinka örvénye szélén álló asszonyt is karon kell fogni, el kell vinni a szőlői házba s ott ki kell oktatni. Ez a szülői ház lehet a papi lak, lehet más alkalmas hely. A kioktató, a térítő lehet a pap, de lehet az a papné is. Mi azt hisszük, hogy egy tapintatos és okos papné sok veszni indult lelket megmenthet. Akarjuk a jót s tegyük.

TARTALOM: Ima. Dombi János. — Szerelmünk őszén. (Költemény.) Gyulai Tibor. — A nők szociális feladatai Raffaj Irma. — A nő akaratvilága Heinrich Józsa. — Egy vándorló székely levele feleségének. Székely Ferencz. — Egy regős éneke. Ujvári László. — A részeges nő.

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth L-utca 10.